

Publicaties

Forthcoming

- Cas Wepener, Henry Mbaya, Marcel Barnard, 'Worship in the Corinthian Church (AIC) in Phepheni, Eastern Cape, South Africa', *accepted, Studia Liturgica*
- Ronelle Sonnenberg & Marcel Barnard, 'Christian Youth Worship educating young people. Reclaiming space for learning in Liturgical contexts', *accepted, HTS Theological Studies – Practical Theology*
- Visser-Vogel, E., Westerink J., De Kock, A., Barnard, M., and Bakker, C., 'Developing a framework for research on religious identity development of highly committed adolescents', *accepted, Religious Education*
- Marcel Barnard, Henry Mbaya, Cas Wepener, 'Blessing, Burning and Burying. Social Capital Formation in Churches in South Africa', in Wilhelm Gräb (ed.), ..., *accepted*.
- Nienke van Andel & Marcel Barnard, 'Network-Generated Meanings of 'Liturgy'. Towards a Discourse-Analytical View on Liturgy, Ritual and Their Scholarly Study', *submitted, MTSR*
- Marcel Barnard & Cas Wepener, 'Reclaiming space for learning in liturgical contexts: Cracks in the maxim of the uselessness of liturgical ritual', *submitted, HTS Theological Studies – Practical Theology*

2011

wetenschappelijk

- 'Ambivalent Images. Rethinking Biennale 52 Venice/ Documenta 12 Kassel and the Task of Practical Theology', in *International Journal of Practical Theology* 14/1 (2010) 68-85.
- 'Voorbij de liturgiewetenschap?!', in Louis van Tongeren en Paul Post (eds.), *Voorbij de liturgiewetenschap. Over het profiel van liturgische en rituele studies* (= Netherlands Studies in Ritual and Liturgy 12), s.l. 2011, 25-35.
- Marcel Barnard, 'Green Cathedral, Almere, and ABRI Cathedral, Neeltje Jans', in: Paul Post, Arie L. Molendijk, Justin E.A. Kroesen (eds.), *Sacred Places in Modern Western Culture* (Louvain: Peeters, 2011) 169-173.
- Marcel Barnard, 'Celebrating Life Stories on the World Wide Web', in: Paul Post, Arie L. Molendijk, Justin E.A. Kroesen (eds.), *Sacred Places in Modern Western Culture* (Louvain: Peeters, 2011), 313-316.

vakpublicatie

- 'Het kwetsbare lichaam', in *Interpretatie* 19/7 (2011) 19-21.

populair

- 'De kerk is te leuk', in *Woord en Dienst* 60/2 (2011) 8-10.
- 'Hufters', in *Interpretatie* 19/6 (2011) 15-17.
- 'Voorbij de Liturgische Beweging', in *Ouderlingenblad* 89/1021 (2011) 28-32.

2010

wetenschappelijk

- 'Concentration and Expansion. The Prof. dr G. van der Leeuw Foundation. Meeting Centre for Church and Arts' in Louis van Tongeren, Marcel Barnard, Paul Post & Gerard Rouwhorst (eds.), *Patterns and Persons. Historiography of Liturgical Studies in the Netherlands in the Twentieth Century* (= Liturgia Condenda), Leuven, 129-168

- 'Gerardus van der Leeuw (1890 - 1950) as a liturgical scholar', in *idem*, 243-260
- Marcel Barnard and Paul Post, 'Balance and Perspective. Some Critical Observations Regarding the Historiography of the Era of the Liturgical Movement in the Netherlands', in *idem*, 469-485.
- 'Flows of Worship in the Network Society. Liminality as Heuristic Concept in Practical Theologie Beyond Action Theory', *In die Skriflig* 44/1 (2010) 67-84
- Cas Wepener, Ignatius Swart, Gerrie ter Haar, Marcel Barnard, 'The Role of Religious Ritual in Social Capital Formation for Poverty Alleviation and Social Development: Theoretical and Methodological Points of Departure of a South African Exploration', in *Religion and Theology* 17/1,2 (2010), 61-82
- Cas Wepener, Marcel Barnard, 'Entering the Field. Initiating Liturgical Research in an AIC', in *Acta Theologica* 30/2 (2010) 192-210

redacties wetenschappelijk

- Louis van Tongeren, Marcel Barnard, Paul Post & Gerard Rouwhorst (eds.), *Patterns and Persons. A Historiography of Liturgical Studies in the Netherlands in the Twentieth Century* (= Liturgia Condenda), Leuven

populair

- Van zusjes en schoonzusjes, in: *Interpretatie september* 2010, 17-19

2009

wetenschappelijk

- Hans Alma, Marcel Barnard, Volker Küster, 'Introduction', in: Hans Alma, Marcel Barnard, Volker Küster (eds.), **Visual Arts and Religion (= Contactzone 4)**, Berlin 2009, vii-xiv.
- 'Appropriation. A Dynamical Process of Interpretive Action', in Hans Alma, Marcel Barnard, Volker Küster (eds.), *Visual Arts and Religion* (= Contactzone 4), Berlin 2009, 3-15.
- 'Reconstructing Protestant Identity in Liturgy and Spirituality. The Need to Integrate Anthropology in Theological Liturgical Discourse', in: Volker Küster (ed.), **Reshaping Protestantism in a Global context** (= Contactzone 1), 209-223
- 'Late modern rhythm', in: Hetty Zock (ed.), **At the Crossroads of Art and Religion. Imagination, Commitment, Transcendence (= Groningen Studies in Cultural Change XXXIV)**, Leuven 2009, 173-187.
- Marcel Barnard, Mirella Klomp, Ronelle Sonnenberg, Stefan Belderbos, Nienke van Andel, 'Dots on a Blank Sheet. Procedures in Ritual and Liturgical Research', in *Jaarboek voor Liturgieonderzoek* 25 (2009)35-46
- Nienke van Andel en Marcel Barnard, "'Discourses in Liturgy". De totstandkoming van het nieuwe protestantse liedboek (2012) vergeleken met de totstandkoming van het Liedboek voor de Kerken (1973) - een onderzoekspresentatie', in *Jaarboek voor Liturgieonderzoek* 25 (2009)55-70
- Paul Post, Marcel Barnard, Justin Kroesen, Gerard Rouwhorst, Louis van Tongeren, Thomas Quartier, 'Reframing liturgical and ritual studies: The new national liturgical and ritual studies research programme, 2009-2012, in *Jaarboek voor Liturgieonderzoek* 25 (2009) 7-18

redacties wetenschappelijk

- Hans Alma, Marcel Barnard, Volker Küster (eds.), **Visual Arts and Religion (= Contactzone 4)**, Berlin 2009

vakpublicaties

- **'Een open boek of een gesloten boek? Over bijbel en liturgie'**, in: *Met Andere Woorden* 28 (maart 2009) 21-29
- 'Ontdek die nagmaal in die gereformeerde erediens', in: Cas Wepener en Johan van der Merwe (eds.), *Ontdekkings in die Erediens*, Wellington: Lux Verbi .BM, 2009, 109-127.
- 'Panorama zondag. Verbonden en geworteld', in: Louis van Tongeren (red.), *Liturgie op maat. Vieren in het spanningsveld van eenheid en veelkleurigheid* (= Meander), Berne 2009, 19-46

populair

- 'Populistische Kletspraat', in *Woord en Dienst* 58/9 (2009) 11
- 'Brongetrouw en doelgericht', in *Woord en Dienst* 58/16 (2009) 6
- 'Introductie. De Bijbel in de kunsten van de twintigste eeuw', in: Marcel Barnard en Gerda van de Haar (red.), **De Bijbel cultureel. De Bijbel in de kunsten van de twintigste eeuw**, Meinema, Zoetermeer 2009, xv-xx.
- 'Bijbelintroducties' nrs. 23-32 en 34-67, in: Marcel Barnard en Gerda van de Haar (red.), **De Bijbel cultureel. De Bijbel in de kunsten van de twintigste eeuw**, Meinema, Zoetermeer 2009. Presentation: September 10th 2009, bij de desbetreffende trefwoorden
- 'Lijkwade van Mondo Cane. Yves Klein', in: Marcel Barnard en Gerda van de Haar (red.), **De Bijbel cultureel. De Bijbel in de kunsten van de twintigste eeuw**, Meinema, Zoetermeer 2009, 540-543.
- Marcel Barnard en Cas Wepener, 'Basisliturgie. Seisoen van Barmhartigheid', in *Preekstudies met liturgiese voorstelle gebaseer op die leesrooster vir lidmate. Revised Common Lectionary: JAar C. Advent 2009 tot Koninkrijkstijd 2010*, Matieland: Communitas and Bybel-Media 2009, 204-207

redacties populair

- Marcel Barnard en Gerda van de Haar (red.), **De Bijbel cultureel. De Bijbel in de kunsten van de twintigste eeuw**, Meinema, Zoetermeer 2009. Presentation: September 10th 2009

2008

wetenschappelijk

- 'African Rhythm in an Amsterdam Business District. Liturgy in Immigrant Churches', in: Mechteld Jansen en Hilde Stoffels (eds.), **A Moving God. Immigrant Churches in the Netherlands (= International Practical Theology 8)**, 115-138.
- 'Bricolageliturgie: Liturgical Studies Revisited', in: *Verbum et Ecclesia* 29/1 (2008) 14-31 (= idem, in F. Gerrit Immink and Cas J.A. Vos (eds.), *God in een kantelende wereld. Geloof en kerk in veranderende contexten*, Pretoria/ Zoetermeer 2009, 310-325.
- Marcel Barnard en Paul Post, 'Nogmaals: de Liturgische Beweging voorbij. Enkele kritische kanttekeningen bij de historiografie van het zogenoemde tijdvak van de Liturgische Beweging', in: *Jaarboek voor Liturgieonderzoek* 24 (2008) 7-22
- Ronelle Sonnenberg en Marcel Barnard, 'God Talk between Beat and Silence. Presentatie van een PhD-project over youth worship', in: *Jaarboek voor Liturgieonderzoek* 24 (2008) 177-197

vakpublicaties

- 'Tekst en context/ preek en liturgie', in: Henk van der Meulen, *Als een leerling leren preken. Preekvoorbereiding stapsgewijs*, Zoetermeer 2008, 35-49
- 'De gereformeerde obsessie met de exclusiviteit van de preek - de zaak Noordmans versus Van der Leeuw revisited', in: *Het debat Noordmans - Van der Leeuw. Studies bij het werk van dr. O. Noordmans* (= Noormanscahier 7), s.l. 2008, 27-35.
- 'Elkander groetend met de zegen. De zegen in het protestantisme tussen Liturgische Beweging en rituele trends', in: Didier Pollefeyt, Ellen de Boeck (red.), *Daadwerkelijk. Rituelen van zegeningen vandaag* (= Leuvense Cahiers voor Praktische Theologie 8), Antwerpen 2008, 91-109.

populair

- Marcel Barnard en Anne Margriet Pot, 'Liturgische loopgravenoorlog', in: *Woord en Dienst* 18 (26 september 2008) 20-21.

2007

wetenschappelijk

- 'Naar een nieuwe protestantse avondmaalstheologie. Een reconstructie aan de hand van Rappaports notie *great inversion*', in *Jaarboek voor Liturgieonderzoek* 23 (2007) 7-23
- Marcel Barnard en Eward Postma, 'Het ludieke en het rituele. Johan Huizinga's "Homo Ludens" herlezen', in: *Theologisch Debat* 4/2 (2007) 4-14
- 'Einsegnung in das geistliche Amt in der vereinigten reformierten und lutherischen Kirche in den Niederlanden', in: Irene Mildenberger (hrsg), *Ordinationsverständnis und Ordinationsliturgien. Ökumenische Ausblicke*, Leipzig 2007, 101-115

populair

- 'Gloria in Excelsis Deo en Praise and Worship', in: *A Capella* 5/3 (2007) 7
- 'Praise and Worship', in *Vieren* 4 (2007) 18-23
- Marcel Barnard, Ronelle Sonnenberg, Annemieke vander Veen, 'Een vette praise in een vloeibare kerk', in: *Centraal Weekblad* 9 november 2008, 8v.
- 1 - 14 mei, in *Evangelisch-Luthers Dagboek 2007-2008*, 95-102

2006

wetenschappelijk

- M. Barnard, ***Liturgie voorbij de Liturgische Beweging. Over Evangelical Worship, Thomasvieringen, kerkdiensten in migrantenkerken en ritualiteit op het internet***, Zoetermeer 2006 (zie [website Boekencentrum](#))
- 'The Praise and Worship Movement and its relation to culture. An exploration of new fields of research in liturgical studies', in: *Jaarboek voor liturgieonderzoek* 22 (2006) 79 – 88.
- 'Mapping the ecumenical field of song', in: *Bulletin voor Charismatische Theologie* 57 (2006) 28-38

vakpublicaties

- 'Suburbia', in *Interpretatie* 14/1 (2006) 22-24

populair

- 'De Lijdenstijd is geen Veertigdagentijd', in: *Confessioneel* 118/5 (2006) 5
- 'De Lijdenstijd is geen Veertigdagentijd' (vervolg), in: *Confessioneel* 118/6 (2006) 5
- 'Veertig dagen aan de hand van Psalmen', in: *Confessioneel* 118/7 (2006) 5
- 'Eén van hart en met één mond. Het onzevader gebeden en gezongen', in *Onze Vader gezongen. Twaalf composities naar verschillende kerkelijke tradities op tekst van Matteüs 6, 9-13 uit De Nieuwe Bijbelvertaling*, Den Bosch 1996, 29 – 31
- 'De vertelling van de wind', in: *Interpretatie* 14/7 (2006) 22-25
- 'Moordwif en zuurpruim', in: Diverse theologen uit de Protestantse Kerk in Nederland, *In de schijnwerpers. Fictieverhalen over figuranten uit de Bijbel*, Heerenveen 2006, 41 -48.
- 'Afscheid ambtsdragers'(= ingezonden brief), in *Woord en Dienst* 55/23 (2006) 20

2005

wetenschappelijk

- 'Saint Martin Luther. About modern liturgy science in view of the position of the saints in the work of Gerardus van der Leeuw (1890-1950)', in Marcel Barnard, Paul Post, Els Rose (eds.), *A cloud of witnesses. Saints and role models in chirstian liturgy* (= Liturgia Condenda 18), Leuven 2005, 45-61
- Marcel Barnard, Paul Post, Els Rose, 'Introduction', in Marcel Barnard, Paul Post, Els Rose (eds.), *A cloud of witnesses. Saints and role models in chirstian liturgy* (= Liturgia Condenda 18), Leuven 2005, 5-43.
- 'De Nieuwe Bijbelvertaling in de liturgie', in: *Tijdschrift voor Liturgie* 89-3 (2005) 124-137
- 'Praktische theologie als wetenschap van de majesteitelijke zonde', in: Marcel Barnard, Eward Postma, Klaas Zwanepol (red.), *Pelgrimage naar het laatste veld van de vrijheid. Een boek herlezen en een thema overdacht*, Budel 2005, 26-38

- Marcel Barnard, Eward Postma, Klaas Zwanepol, 'Inleiding', in: Marcel Barnard, Eward Postma, Klaas Zwanepol (red.), *Pelgrimage naar het laatste veld van de vrijheid. Een boek herlezen en een thema overdacht*, Budel 2005, 7-12
- 'Behoort Praktische Theologie tot de Cultural Studies?', in: *Verbum et Ecclesia* 26/3 (2005) 659-676

redacties wetenschappelijk

- Marcel Barnard, Paul Post, Els Rose (eds.), *A cloud of witnesses. Saints and role models in christian liturgy* (= Liturgia Condenda 18), Leuven 2004
- Marcel Barnard, Eward Postma, Klaas Zwanepol (red.), *Pelgrimage naar het laatste veld van de vrijheid. Een boek herlezen en een thema overdacht*, Budel 2005

vakpublicaties

- 'Bidden in fragmenten', in: *Interpretatie* 13/1 (2005) 22-25
- 'Het Numineuze', in *Interpretatie* 13/5 (2005) 17-19

populair

- 'Dr. Sjouke Voolstra. Een interview', in: Anna Voolstra, Alle G. Hoekema, Piet Visser (red.), *Beeldenstormer uit bewogenheid. Verzamelde opstellen van Sjouke Voolstra* (= Summa, blad van de Theologische Faculteit van de Universiteit van Amsteram, 14/5 (1982), Hilversum 2005, 11-18

redacties populair

- Marcel Barnard, Margreet Limburg – Klokke, Louis van Tongeren (red.), *Zeggen en zwijgen. Oecumenisch gebedenboek voor alledag*, Zoetermeer 2005 (eigen teksten op pp.129-134, 180-181, 236, 258).

2004

wetenschappelijk

- ' 'n Vreemde lover laat jou ander vasthou'. Psalmen in liturgie en cultuur', in: Marcel Barnard, Gerben Heitink, Henk Leene (red.), *Letter en feest. In gesprek met Niek Schuman over bijbel en liturgie*, Zoetermeer 2004, 35-49.
- 'Liturgia semper reformanda quia ecclesia reformata. Het gebruik van tradities in recente protestantse liturgiehervormingen', in *Jaarboek voor liturgie-onderzoek* 20 (2004) 59-72.
- 'Waiting for meaning. Psalm in Cult and Culture', in: D.J. Human and C.J.A. Vos, *Psalms and Liturgy* (= Journal for the Study of the Old Testament. Supplement Series, 410), New York/London 2004, 1-14.

redacties wetenschappelijk

- Marcel Barnard, Gerben Heitink, Henk Leene (red.), *Letter en feest. In gesprek met Niek Schuman over bijbel en liturgie*, Zoetermeer 2004.

vakpublicaties

- 'Psalmen als bezwering en als succeteksten. Hermeneutiek in Afrika en in Nederland', in: *Interpretatie* 12/1 (2004) 21-23.
- *De dans kan niet sterven. Gerardus van der Leeuw herlezen. Essay over religie en cultuur* (= Prof. dr G. van der Leeuw-stichting, Onderbreking 3), Zoetermeer 2004 (boek, 120 pp)
- 'Schilderkunst, avondmaal en leven tussen autonomie en uitwissing', in: *Interpretatie* 12-5 (2004) 15-17
- Overleven achter steen. Liturgie voorbij de Liturgische Beweging', in: *Eredienstvaardig* 20/6 (2004) 214-217 (ook verschenen als 'Kerk binnen en buiten de muren. Het exemplarisch

karakter van vieringen in de bajes', in: *Zandschrift. Contactblad voor het Justitiepastoraat* 9/4 (2004) 71-78'.

- 'It takes two to dance. De Nieuwe Bijbelvertaling in de liturgie', in: *Met andere woorden* 23 (2004) 12-19.

populair

- 'Het heilige spel meespelen. De plaats van het schone in de liturgie', in: *Volzin. Opinieblad voor geloof en samenleving*, 3/2 (2004) 16-18.
- 'Jezus krijgt pas pijn in de dertiende eeuw', in: A. Oderwald, K. Neuvel, C. Hertogh (red.), *Pijn. Over literatuur en lijden*, Utrecht 2004, 207-215.

overige

- *Dienstboek – een proeve: Leven, zegen, gemeenschap*, Zoetermeer 2004. Redactie onder voorzitterschap van Marcel Barnard en Peter Hoogstrate; lid eindredactie; de werkgroepen 'Inleiding in een bediening', 'Doopt en belijdenis' (gedurende een deel van de periode), 'Trouwvieringen' (idem) onder voorzitterschap van Marcel Barnard; concepten en bijdragen (zie 'Verantwoording en bronnen', 1001- 1023) 76, 163-1, 311-312, 313, 316v., 782-26.

2003

wetenschappelijk

- 'Belijdenis is vieren. Confessionele en liturgische pluraliteit in de Protestantse kerk in Nederland', in Marcel Barnard, Luco van den Brom, Frits de Lange (red.), *Protestants geloven: bij bijbel en belijdenis betrokken*, Zoetermeer 2003, 33-51.
- 'De trouwviering in het Nederlands protestantisme. Contextuele en liturgische transformatie', in: L. Boeve, S. Van den Bossche, G. Immink, P. Post (red.), *Levensrituelen en sacramentaliteit tussen continuïteit en discontinuïteit*, Kampen 2003, 95-110
- 'De heilige Maarten Luther. Over moderne liturgiewetenschap, aan de hand van de positie van de heiligen in het werk van Gerardus van der Leeuw (1890-1950)', in *Jaarboek voor Liturgieonderzoek* 19 (2003), 31-46

redacties wetenschappelijk

- Marcel Barnard, Luco van den Brom, Frits de Lange (red.), *Protestants geloven: bij bijbel en belijdenis betrokken*, Zoetermeer 2003

vakpublicaties

- 'God leeft en iedereen heeft het erover, behalve de kerk', in: *Interpretatie* 11/5 (2003) 25-27
- 'Tijd voor een nieuwe Doorbraak. Christenen in de cultuur', in: *Interpretatie* 11/1 (2003) 9-11

populair

- 'Kunst en religie vinden elkaar buiten de kerk', in: *Het goede leven* 2/22 (2003) 6v. en *Friesch Dagblad* 14 juni 2003
- 'Overdenking bij Psalm 25, zondag Oculi', in: *Overdenkingen op de weg naar Pasen*, St. Docete (2003), 10-16
- 'Onderzoek naar dynamische liturgie in een complexe cultuur' in *Areopagus* 7/2 (2003) 10-13
- 'De kunst God te vieren. Waarom Pasen en de tijd voor Pasen steeds meer aandacht krijgen in de kerken', in *Ouderlingenblad* 932 (2003), 12-15
- Marcel Barnard en Bert Jan Lietaert Peerbolte (red.), *Openbaringen en visioenen. Betekenis en invloed van het boek Openbaring*, Zoetermeer 2003
- 'Op bezoek bij Lutheranen in Kwazulu-Natal (Zuid Afrika)', in *elkkwartaal* 3/4 (2003), 8-9.

bespreking

- J.E.A. Kroesen, J.R. Luth, A.L. Molendijk, *Religieuze ruimte. Kerkbouw, kerinriching en religieuze kunst*, Zoetermeer 2002 'De religieuze ruimte van een noorderling', in *Interpretatie* 31

2002

wetenschappelijk

- 'Tendensen in de dynamiek van cultus en cultuur: perspectieven in de liturgiewetenschap', in: Marcel Barnard en Niek Schuman (red.), *Nieuwe wegen in de liturgie. De weg van de liturgie – een vervolg*, Zoetermeer 2002, 11-27
- 'The wedding service. Cultural and liturgical transformation', in: *Studia Liturgica* 32/1 (2002) 119-128
- 'Waar blijven de brede blik, de creativiteit en de humor? Tegenspel aan Van der Veldens verdediging van de gereformeerde Nederlandse liturgie', in: *Kerk en theologie* 53/4 (2002) 283-304
- 'Voor ons de zondvloed – Een besprekingsartikel', in: *Nederlands Theologisch Tijdschrift* 56/4 (2002) 329-332

redactie wetenschappelijk

- Marcel Barnard en Niek Schuman (red.), *Nieuwe wegen in de liturgie. De weg van de liturgie – een vervolg*, Zoetermeer 2002

vakpublicaties

- 'De waarde van onze cultuur', in *Interpretatie* 10/1 (2002) 23-25
- 'De netwerkcultuur', in *Interpretatie* 10/5 (2002) 25-27
- 'Emerging Rituals', in *Op goed gerucht* 10 (2002) 4-6

populair

- 'Liturgie rond Pim en rond Jezus', in *Woord & Dienst* 51/15 (2002) 4-5
- 'Week XVI na Trinitatis' en 'Week XVII na Trinitatis', in *Dagboek. Evangelisch-Luthers Dagboek 2002-2003*, 154-159
- 'Nieuwe engel', in *ELKkwartaal* 2/4 (2002)4-5

populaire publicatie op internet

- Marcel Barnard, Hans Uytenbogaardt en Dorette van Houten, 'Liturgiesuggesties 4 en 5 mei', www.4en5mei.nl

2001

wetenschappelijk

- Marcel Barnard en Paul Post, 'Inleiding', in: Marcel Barnard en Paul Post (red.), *Ritueel bestek. Antropologische kernwoorden van de liturgie*, Zoetermeer 2001, 9-16
- 'Dynamiek van cultus en cultuur', in: *idem*, 47-55
- 'Een kerkdienst in een museum', in: *idem*, 56-62
- 'Beeld en ritueel', in: *idem*, 115-122
- 'De Nationale Herdenking en Nationale Viering Bevrijding op 4 en 5 mei', in: *idem*, 187-193
- 'Zon, licht, vuur, kleur: ambivalente begrippen', in: *idem*, 241-250
- 'Yves Klein: blauwe monochromen, antropometrieën en vuurbeelden', in: *idem*, 251-258
- 'Engelen van Paul Klee en Moniek Toebosch', in: *idem*, 268-274
- 'Liturgiek in Mokum. *Capita selecta* uit de systematische liturgiewetenschap aan de Universiteit van Amsterdam', in *idem*, 85-98
- 'C.W.Mönnich (1915-1994) – een artistiek luthers theoloog. Dimensies en perspectieven van een op de cultuur betrokken theologie. Presentatie van een onderzoeksproject, toegespitst op *Pelgrimage* (1953) en *Antiliturgica* (1966), in: *Jaarboek voor Liturgieonderzoek* 17 (2001) 7-24

- Mirjam Sterk en Marcel Barnard, 'Kerk binnen de muren. Liturgie in justitiële instellingen, geïllustreerd aan acht paasdiensten', in: *Jaarboek voor Liturgieonderzoek* 17 (2001):, 271-294
- Marcel Barnard en C.J.A. Vos, 'n Besinning oor die liturgie. Teorievorming, ondersoek en praktykvorming', in: *Praktiese teologie in Suid-Afrika* 16/2 (2001) 17-31
- 'Prinses Diana als postmoderne heilige en een kerkdienst in een museum. Tendensen in de dynamiek van cultus en cultuur vanuit een West-Europees perspectief', in: *Verbum et ecclesia* 22/2 (2001) 209-230
- 'Jezus in de moderne kunst: Houd Mij niet vast', in: M Bouwens, J. Geel en F. Maas (red.), *Jezus, een eigentijds verhaal* (= feestbundel E. Schillebeeckx 85 jaar), Zoetermeer 2001, 27-45
- 'Secular feast and christian feast in Schleiermacher's *Practical Theology and Aesthetics*. A theoretical contribution to the study of liturgy and the arts', in: P. Post, G. Rouwhorst, L. van Tongeren en A. Scheer (red.), *Christian feast and festival*, Leuven 2001
- 'Mijzelf in blindlezen bekwamen. *Visio Dei* en de praxis van de gemeente bij Ernst Beker', in: *Kerk en theologie* 52/2 (2001) 158-170
- 'Lectionaria en liturgische transformatie. Een culturele analyse van een cultische verandering', in: J. Boendermaker, K. Deurloo e.a. (red.), *Liturgisch centrum. Taal in Schrift en eredienst. Opstellen voor Dirk Monshouwer*, Hilversum 2001, 94-107

redactie wetenschappelijk

- Marcel Barnard en Paul Post (red.), *Ritueel bestek. Antropologische kernwoorden van de liturgie*, Zoetermeer 2001
- Marcel Barnard, Alle Hoekema, Hanneke Meulink – Korf (red.), *Theologie in Mokum. Kerkelijke godgeleerdheid aan de Universiteit van Amsterdam*, Zoetermeer 2001

vakpublicaties

- 'Willem Gerard Overbosch (1919-2001). In memoriam', in: *Jaarboek voor Liturgieonderzoek* 17 (2001), 25-30
- 'Verzoening in Zuid Afrika en in de eerste Petrusbrief; Antjie Krog', in: *Interpretatie* 9/5 (2001) 20-22

populair

- 'Kunst als liturgische uitdaging. Museum Boymans van Beuningen: een liturgische vindplaats', in: *Inzet. Voor wie werkt aan liturgie* 5 (2001)130-136

populaire publicatie op internet

- 'Penny-wise and pound-foolish. Bidden bij koerswinsten en beursverliezen. Over geld en liturgie', op: www.sowkerken.nl > experimentendag > barnard

2000

wetenschappelijk

- *Liturgiek als wetenschap van christelijke riten en symbolen*, (= oratie Universiteit van Amsterdam), Amsterdam 2000

vakpublicaties

- 'Inleiding tijdens de conferentie', in OJEC, *Het Beklag G'ds. Teksten van de op 6 maart gehouden conferentie etc.*, (= OJEC Debatten en lezingen nr. 4)
- 'Er loopt geen rechte lijn van de synagoge naar de kerk', in D. de Zeeuw en R. Kouwijzer (red.), *Liturgie. Stelt het iets voor?* (= Radix; Leren en vieren met een Amsterdams accent, deel 2), Amsterdam 2000, 35-38

populair

- 'Religieuze kunst heeft kerk niet meer nodig', in *Friesch Dagblad*, 5 februari 2000, 29

1999

wetenschappelijk

- 'Rol en rite: Over liturgisch voorgaan', in *Praktische Theologie* 26/2 (1999), 148-170

besprekingen

- Frans Vromen o.s.b., *De Perkamentrol van Ravenna: Ons ghenaket die avontstar* (= Liturgie in perspectief 8), Baarn / Heeswijk-Dinther 1997, in: *Nederlands Theologisch Tijdschrift* 53 (1999) 2, 161
- Paul Post en Willem Marie Speelman, *De Madonna van de Bijenkorf. Bewegingen op de rituele markt* (= Liturgie in perspectief 9), Baarn / Heeswijk-Dinther 1997, in: *Nederlands Theologisch Tijdschrift* 53/2(1999), 161-162
- Inken Mädler, *Kirche und bildende Kunst der Moderne: Ein an F.D.E. Schleiermacher orientierter Beitrag zur theologischen Urteilsbildung*, Siebeck 1997, in: *Kerk en Theologie* 50/4 (1999), 353-355

1998

wetenschappelijk

- 'Liturgiewetenschap als discipline', in: P.Oskamp en N.Schuman (eindred.), *De weg van de liturgie. Tradities, achtergronden, praktijk*, Zoetermeer 1998, 90-98
- 'De Heilige Schrift', in: *idem*, 195-209
- 'Prediking', in: *idem*, 210-216
- 'Doopt en belijdenis', in: *idem*, 281-302
- 'Bepaalde vrijheid: Lucas Cranachs houtsneden bij de Apokalyps in Luthers "September-testament" (1522)', in: K. Zwanepol en M.L. van Wijngaarden, *Bevrijding en vrijheid. Liber Amicorum S.E. Hof*, Woerden 1998, 20-32

redacties wetenschappelijk

- P. Oskamp en N. Schuman (eindred.), M. Barnard, F.G. Immink, J.H. van der Laan, Th.M. van Leeuwen, D. Monshouwer, P. Oskamp, N.A. Schuman, J.H. Uytenbogaardt (red.), *De weg van de liturgie. Tradities, achtergronden, praktijk*, Zoetermeer 1998

vakpublicaties

- 'Dit is het einde niet: Profetie met het oog op het jaar 2000', in: M.Barnard en A. van der Werff (red.), *Dit is het einde niet. Profetie met het oog op het jaar 2000* (= Onderbreking: Reeks van de Prof. dr G. van der Leeuw-Stichting, dl. 2), Kampen 1998, 9-12
- 'Een bijbelvertaling waar muziek in zit? Gedachten over de Nieuwe Bijbelvertaling', in: *Eredienstvaardig*, 14 (1998) 3, 78-80
- 'Albrecht Dürer en de Openbaring van Johannes', in: Werkgroep Kerk en Prediking, *Postille 1998-1999*, Zoetermeer 1998, 181-182
- 'Zondag 31 oktober: Openbaring 6:17', in: *idem*, 182-187
- 'Zondag 7 november: Openbaring 10:10v.', in: *idem*, 187-191
- 'Zondag 14 november: Openbaring 17:1v.', in: *idem*, 191-193
- 'Zondag 21 november: Openbaring 21:5a en 22:6', in: *idem*, 193-197

redactie vakpublicatie

- M. Barnard en A. van der Werff (red.), *Dit is het einde niet: Profetie met het oog op het jaar 2000* (= Onderbreking: Reeks van de Prof. dr G. van der Leeuw-Stichting, dl. 2), Kampen 1998

populair

- 'Wat het oog heeft gezien', in: *Open Deur*, juni 1998, 8v.
- 'Verzachtende omstandigheden (I)', in: *Interpretatie*, 6/5 (1998), 2
- "Verzachtende omstandigheden (II)" in: *Interpretatie*, 6/6 (1998), 20
- "Verzachtende omstandigheden (III)" in: *Interpretatie*, 6/7 (1998), 26
- "Het eigene van de sabbat en van de zondag" in: *Woord en Dienst*, 47/14 (1998), 10v.
- 'In de leerschool van de verbeelding', in J. Gerbscheid, N. Gille e.a. (red.), *Het antwoord dat verandert: Bundel opstellen aangeboden aan ds. Hans Hoekert ter gelegenheid van zijn emeritaat*, Amsterdam 1998, 54-64
- M. Barnard en G. van de Kamp, *Zegening van kinderen* (= Werkboekjes voor de Eredienst, nr.17), Zoetermeer 1998
- 'Doopsgezind dienstboek *De gemeente komt samen: Rijk in eenvoud*', in: *Algemeen Doopsgezind Weekblad*, 53/51-52 (1998), 8v.

overige

- M. Barnard, H.G. Haandrikman, K. Joosse, J.H. Uytenbogaardt, G. Warnink ([eind]red.), "Het dagelijks gebed - Getijden en huisdiensten", afl. 5 van "Proeven voor de eredienst", in: Samenwerkingsorgaan voor de Eredienst, *Dienstboek, een proeve: Schrift, maaltijd, gebed*, Zoetermeer 1998, 951-1185 [redactievermelding zie p. 1276]]
- 'Uitgangspunten en toelichting: Het dagelijks gebed: Getijden en huisdiensten' in: M. Barnard, H.G. Haandrikman, K. Joosse, J.H. Uytenbogaardt, G. Warnink ([eind]red.), 'Het dagelijks gebed
- Getijden en huisdiensten', afl. 5 van "Proeven voor de eredienst", in: Samenwerkingsorgaan voor de Eredienst, *Dienstboek, een proeve: Schrift, maaltijd, gebed*, Zoetermeer 1998, 1151-1185 [auteursvermelding zie p. 1275]

1997

wetenschappelijk

- *Wat het oog heeft gezien: Verbeelding als sleutel van het credo*, Zoetermeer 1997 (w, 192 pag)
- 'Kunst die niet niets voorstelt', in: K.Deurloo en A.Hoekema (red.), *Van masker tot aangezicht*, Baarn 1997, 95-109

vakpublicatie

- M. Barnard, 'Humaniteit genereert zichzelf niet: Woord vooraf bij wijze van evaluatie van het opdrachtgeverschap van de Van der Leeuw- Stichting', in: *Kunstopdrachten* (= Onderbreking. Reeks van de Prof. dr G. van der Leeuw-Stichting, dl. 1), Kampen 1997, 9-15

redactie vakpublicatie

- M.Barnard en A. van der Werff (red.), *Kunstopdrachten* (=Onderbreking: Reeks van de Prof. dr G. van der Leeuw-Stichting, dl. 1), Kampen 1997

1996

wetenschappelijk

- 'Forma Lucis: een gereformeerde theologie van de kleur', in: *Nederlands Theologisch Tijdschrift*, 50 (2), 135-151
- 'Twee luide stemmen in mijn eigen gemoed: Allard Pierson in zijn studententijd', in: *Documentatieblad voor de Nederlandse Kerkgeschiedenis na 1800*, 19/45, 4-15

populair

- 'Hoe leest jij?', in: *HN-Magazine*, 52/6 (1996), 21
- 'Het hoe en dat van de opstanding', in: *HN-Magazine*, 52/12 (1996), 19
- 'Pinksteren: het oude verhaal', in: *HN-Magazine*, 52/21 ((1996), 22
- 'De Jordaan als grensrivier', in: *HN-Magazine*, 52/28 (1996), 18

1995

wetenschappelijk

- 'Tussen willekeur en systeemdwang: Een theologische reflectie op het gebruik van leesroosters in verband met de preek', in: *Praktische Theologie*, 1995/4, 30-46

vakpublicaties

- 'Forma Verbi: Liturgische stellingen ten dienste van een nieuwe bijbelvertaling' in: *Eredienstvaardig*, 10/4 (1995), 142-148
- 'Het kerkelijk rooster 'Context', een kritische bijdrage vanuit het perspectief van liturgie en eredienst', in: *Context 1995 - 1998*, Amsterdam, s. a., 10-16
[het artikel, oorspronkelijk een inleiding uitgesproken op een studiedag van de NZV in maart 1993, is verminkt en onvolledig afgedrukt]
- 'Vloeken leer je in de kerk', in: *Woord op wieken: Een bundel artikelen en liederen ter gelegenheid van de 75e verjaardag van Willem Vogel*, Amsterdam 1995, 43-45

populair

- 'Jezus en het klassieke debat', in: *HN-Magazine*, 51/5 (1995), 24
- 'Kinderzegening verdient zorgvuldige afweging', in: *Kerkinformatie*, nr. 13 (1995), 17
- 'Tamme hazen', in: *HN-Magazine*, 51/13 (1995), 31
- 'Vegetarische kolokwintenpot', in: *HN-Magazine*, 51/26 (1995), 14
- 'Ohola en Oholiba', in: *HN-Magazine*, 51/41 (1995), 25
- 'Wat kan de blinde staatszucht brouwen?', in: *Open Deur*, 19/12 (1995), 5-7

1994

populair

- 'Massaverdriet met hysterische trekken', in: *HN-Magazine*, 50/43 (1994), 29

bespreking

- B. Siertsema, Aartsmoeders, in: *Interpretatie*, 2/6 (1994), 30-31
- 'De verlegenheid voorbij: Spiritualiteit redt studentengemeente', in: *Woord en Dienst*, 43/18 (1994), 357-358

1993

wetenschappelijk

- 'Dopen is Pasen vieren', in: *Eredienstvaardig*, 8/5 (1993), 228-233

vakpublicaties

- 'Het koorschot te Wemeldinge' in: *Interpretatie*, 1/4 (1993), 2

populair

- 'Jongleren met de schriften', in: *Woord en dienst*, 42/1 (1993), 17
- 'Protestantisme moet ruimte geven aan verbeelding', in: *NRC Handelsblad*, 13 februari 1993, 8 (p. < 1 pag)
- 'Kunst en reformatische theologie', in: *RO Orgaan der reünisten-organisatie van de SSR*, september 1993, nr. 3, 21-29
- 'Werving vrijwilligers en kerkeeraadsleden', in: *Woord en Dienst*, 42/18 (1993), 383-384 (met een rectificatie in het daarop volgende nummer)

overige

- Samenwerkingsorgaan voor de Eredienst [werkgroep M. Barnard (vz.), G.G. van de Kamp, W.G. Overbosch, B. Smilde, J.H. Uytenbogaardt], *Doop en belijdenis. Proeven voor de eredienst, aflevering 3*, Zoetermeer 1993

besprekingen

- H. Blanckesteijn, Het spel en de regels en W.R.van der Zee, Van alle tijden en plaatsen in: *Interpretatie*, 1/2 (1993), 30
- A. Bakker (red.), Aan de hand van Matteüs, in: *Woord en Dienst*, 42/11 (1993), 244

1992

wetenschappelijk

- 'Allard Pierson (1831-1896): Schoonheid is de bloes van 't Ware', in: J.C.H. Blom, P.H.D. Leupen, P. de Rooy, T.J. Veen en L. Kooymans (red.), *'n Brandpunt van geleerdheid in de hoofdstad*, Amsterdam 1992, 247-266

vakpublicatie

- 'Een diffuus licht - de Thomaskerk, de apostel Thomas en de Thomasgemeente', in: *30 Jaar Thomaskerk*, Zeist 1992, 15-21 [ISBN 90-900- 5712-9]

populair

- 'Ordelijk lezen', in: *Woord en dienst*, 41/21 (1992), 427-428
- 'Ordelijk lezen (2)' in: *Woord en dienst*, 41/22 (1992), 457-458

1988

wetenschappelijk

- 'Een loflied met een benepen stemmetje: over de relevantie van Allard Pierson (1831-1896) voor onze dagen', in: Prof.dr.G.van der Leeuw-Stichting, *Mededelingen*, aflevering 63 (s.a.), 5666-5674

1987

wetenschappelijk

- *Een weemoedige tint - agnosticisme en estheticisme bij Allard Pierson (1831-1896)*, dissertatie Universiteit van Amsterdam, Meppel 1987

1986

populair

- 'Jozua 20: de vrij-, toevluchts- of asielsteden' in: *Dag van pijn, dag van hoop!*, Comité 4 en 5 mei- viering van de Amsterdamse Kerken, 1986, 12-16

1985

vakpublicaties

- 'Mr. C.W.Opzoomer (1821-1892). I. Zegepraal der wijsbegeerte', in: *In de Waagschaal*, 24/2 (1985), 41-44

- 'Mr.C.W.Opzoomer (1821-1892). II. Ervaring: waarom is het zoo? het is zoo', in: *In de Waagschaal*, 24/3 (1985), 90-92
- 'Mr. C.W.Opzoomer (1821-1892). III. De godsdienst', in: *In de Waagschaal*, 24/4 (1985), 119-121
- 'Mr. C.W.Opzoomer (1821-1892). IV. Een poëtische wereldbeschouwing', in: *In de Waagschaal*, 24/6 (1985), 182-185

1984

vakpublicatie

- 'Een poëtische wereldbeschouwing - over het denken van mr.C.W.Opzoomer', in: *Documentatieblad voor de Nederlandse Kerkgeschiedenis van de negentiende eeuw*, september 1984, nr.19, 21

1981

populair

- 'Kerk en kleur', in: *De Verfkroniek*, 54/12 (1981), 478-483 (deels journalistiek)

PhD-Students and Post-Docs

Nienke van AnDEL: *Discourses in Liturgy*

Liturgy, more especially church music, is a hotly debated topic. Obvious examples are the discussions and disagreements, which recently arose, concerning the new Dutch Protestant hymn-book. Flavorless, dull, old-fashioned and imbalanced: the first criticisms to it did not leave any doubts. This critique is remarkable, however, as this hymn-book is to be published in 2012 only. Although no hymn-book has ever been received uncritically in the Netherlands, it is unusual for commentators to judge it before its contents are established.

What is going on? What controversies in liturgy do these twists unmask? Why did this criticism arise? Whose interests are at stake?

These questions have incited my research. A case-study on the development of respectively the 1973 hymn-book *Liedboek voor de Kerken* and the new hymn-book in the Netherlands, will be the basis to find out what discourses in the field of liturgy revolve around. Where do they come from, what are their contents and how do they relate to each other? What can we state about the changes that have or have not occurred in this area over the past decades? These questions support my research.

I designed this research when being appointed as a researcher from August 2008 – January 2009. From March 2009 on, this research will be executed as a PhD-study. It will be completed with the writing of a dissertation, which is due Summer 2013.

Nienke van AnDEL

Stefan Belderbos: *Van kunstwerk tot religieus ritueel; een onderzoek naar de integratie van performancekunst in de liturgie, Leiden 2010.* Het project is bweëindigd in november 2010. Promotores 1. Frans de Ruiter (University Leiden), 2. Hans Alma (University of Humanistics), 3. Marcel Barnard

This explorational-experimental investigation into the possible integration of performance art in the liturgy, starts from the domain of the visual arts.

My research is executed as a PhD-study at the Academy of Creative and Performing Arts of Leiden University. It has become possible to obtain a doctorate in the Academy of Arts on a project that is a combination of artistic achievement and theoretical reflection. The art project with which I hope to obtain my doctorate consists of an series of experimental liturgical services integrating a number of art performances.

As an artist my work consists mainly of installations and performances, and focuses on topics as faith and rituals in transition and liminality. With this project I find myself on the border between art, theology and psychology. The research focuses on the possible religious experience of the participants. Main questions in this research is: can performance art, integrated in an ecumenical liturgy, cause a religious experience on the participants?

This research will be completed with the writing of a dissertation and an artistic presentation of the ecumenical services. Part of the dissertation is a practical guideline

Stefan Belderbos

Jan Hage

designed for church communities as well as artists, on how to integrate performance art in the liturgy.

Jan Hage: Willem Mudde - een onderzoek naar zijn positie in de muzikale cultuur en kerkmuziek van de 20e eeuw

De protestantse kerken in Nederland hielden zich in de loop van de 20^e eeuw, tengevolge van de heroriëntatie op de liturgie voor het eerst in hun bestaan actief bezig met kerkmuziek. Daarbij liet men zich beïnvloeden door de kerkmuziekvernieuwingsbeweging die in Duitsland met name in de jaren '30 tot bloei kwam en tot op de dag van vandaag in de Nederlandse protestantse kerkmuziek zijn sporen nalaat. De persoon die als geen ander de belichaming was van deze ontwikkeling was Willem Mudde. Hij speelde een belangrijke rol gespeeld in de geschiedenis van de Nederlandse protestantse kerkmuziek van de 20 eeuw en verrichtte door het verbinden van de ontwikkelingen in de Nederlandse kerkmuziek met de idealen van de Duitse kerkmuziekvernieuwingsbeweging pionierswerk. Deze beweging, geworteld in een rijke traditie en met een uitgesproken grote theologisch en cultureel-historisch gefundeerde identiteit, bood hem een voor Nederlandse begrippen uniek referentiekader van waaruit hij zijn vele en veelzijdige activiteiten kon ondernemen. Binnen de kerkelijke vernieuwingsfenomenen die zich met name na WO II op theologisch, organisatorisch, liturgisch en cultureel vlak manifesteerden neemt de protestantse kerkmuziek een belangrijke doch tot dusver nauwelijks onderzochte plaats in. Onderzoek naar het werk van Willem Mudde en de context daarvan zal een wezenlijk deel van de kerkmuzikale ontwikkelingen in de Nederlandse protestantse kerken in kaart brengen en duiden.

Jan Henk Hamoen: *Het Schip der zotten. Een studie naar het leven en werk van ds. August Henkels (1906-1975) toegespitst op zijn verhouding tot de drukker Hendrik Nicolaas Werkman (1882-1945) en de schrijver Simmon Vestdijk (1898-1971), Vught: Skandalon 2010.*

Het project is beëindigd in november 2010.

Dit onderzoek naar het werk van F.R.A. Henkels (1906 - 1975) schetst een beeld van het leven van de theoloog F. R. A. Henkels en zijn positie binnen de theologische en culturele context van de jaren 1935 - 1950. Doel van het onderzoek is het uittekenen van de bijzondere verhouding van de theoloog Henkels met de cultuurdragers van zijn tijd, die gekenmerkt werd door de opkomst en daadwerkelijke staatkundige realisering van het nationaal-socialisme en de opbouw van een nieuwe samenleving na de Tweede Wereldoorlog. Een toespitsing hiervan wordt gevonden in zijn verhouding en uitwisseling met de Groninger drukker Hendrik Nicolaas Werkman en de schrijver Simon Vestdijk. De matrix van het onderzoek wordt gevormd door de culturele achtergrond van het modernisme, dat in de genoemde periode en door de gegeven omstandigheden werd opgevolgd door het existentialisme

Jan Henk Hamoen

Mirella Klomp

Jos de Kock

Eward Postma

en het personalisme. In het geheel van dit onderzoek wordt ook aandacht besteed aan de positie van Henkels binnen de kerkelijke ontwikkelingen in die periode, doordat hij een specifieke rol vervulde bij het ontstaan van een nieuwe psalmberijming. In de periode na de bevrijding is met name zijn rol als predikant-directeur bij het IKOR van belang.

Mirella Klomp: *The Sound of Worship. Liturgical Performance by Surinamese Lutherans and Ghanaian Methodists in Amsterdam* (= Liturgia Condenda), Leuven: Peeters 2011 (forthcoming). The project has been finished.

Every Sunday afternoon, a cacophony of sounds spreads over the Southeast part of Amsterdam. In churches, car parks, and school buildings, some hundred Christian congregations gather for worship. The performance of worship in these churches brings forth various sounds, which are often not only heard inside, but also outside the buildings. These sounds vary from audible silence and the singing of Geneva psalms in the local protestant congregation, to the upbeat sounds of praise, melodious preaching and rhythmic handclapping in one of the many immigrant churches.

The sound of worship is tightly bound up with the culture of its performers. Liturgical practice thus clearly expresses the identity of the people who perform liturgy, which is materially, culturally and contextually determined. In her study, Mirella Klomp investigated the sound of worship in a Surinamese Lutheran Congregation and a Ghanaian Methodist Church from a cultural-anthropological viewpoint, tried to find out which meanings churchgoers attributed to it and determined the qualities of these sounds. She theologically related these qualities, considered as sacramental shapes, to an incarnational understanding of worship, departing from the idea that, when the physical performance of ritual shapes embody the faith of the performer, forms in which the living Christ – who physically took shape in our reality – may be encountered, are created. The dissertation will be completed in 2009.

Ronelle Sonnenberg

Hans van Stralen

**Janneke
Westerink en
Elsbeth Visser-Vogel**

Jos de Kock (post-doc): Catechese

Het rapport 'Kansen voor de catechese' constateert dat in veel gemeenten van de Protestantse Kerk in Nederland de catechese steeds minder jongeren trekt en dat het moeite kost om mensen te vinden die leiding willen geven aan de catechese[1]. Ook blijkt dat in de breedte van de kerk de kennis van het christelijk geloof afneemt. Het rapport stelt echter dat catechese een wezenskenmerk van de kerk en de gemeente is. Tegen deze achtergrond beveelt het rapport aan dat aan de PTHU blijvend aandacht is voor wetenschappelijk onderzoek en onderwijs op het gebied van de catechetiek.

Catechese staat niet los van de geloofsgemeenschap van de kerkelijke gemeente als geheel en het vindt niet geïsoleerd plaats van ontwikkelingen in de omringende cultuur en jongerencultuur. Catechese moet dan ook in het licht gezien worden van actuele processen van

Harmen van Wijnen

secularisatie, modernisering, individualisering en de-individualisering, en transformatie van religie (hernieuwde aandacht voor zingeving en religie). Het onderzoek naar catechese verdient daarom naast een theologische een (godsdiens)pedagogische, onderwijskundige en sociologische benadering.

Het onderzoek van dr. Jos de Kock levert hier een bijdrage aan.

Onder andere de volgende vragen staan centraal:

Wat zijn de opbrengsten van vertrouwde/beproefde en nieuwe vormen van catechese? Hoe ziet een leertheorie eruit die betrekking heeft op catechetische leerprocessen en leeromgevingen en die rekening houdt met (a) het principe van 'leren in de context van de kerkelijke/christelijke gemeente, (b) de omringende gemoderniseerde cultuur en (c) zowel het 'gewone' als het 'religieuze' leren (zowel aandacht voor profane als transcendente aspecten) en (d) de opbrengsten van vertrouwde/beproefde en nieuwe vormen van catechese verdisconteert? Welke implicaties heeft een dergelijke leertheorie voor nieuwe ontwerpen van catechese?

Berry Muchemwa: tekst volgt

Rima Nasrallah: *A Reformed Liturgy in the East. The Lebanese Reformed Church Challenged by the Liturgical Lives of the Women in It*

Every year, the minute Reformed Church in Lebanon adds to its numbers new female members by way of intermarriage. The great majority of these women come from Eastern Churches such as the Maronite Church or the Antiochian Orthodox Church. The Reformed Sunday liturgy and liturgical year present those who thus join it with a totally different spiritual reality than what they are used to and what they cherish. Women from Maronite or Antiochian Orthodox backgrounds experience a clash between two liturgical realities and respond by forming their own distinctive liturgical expression.

In my research project, I study this process of liturgical creation and its result. I look at the rituals and liturgical practices of the women in question in their private and public lives. In particular, I focus on the formations of house altars, the practice of fasting, pledges, healing rituals and pilgrimages. In their rituals and reflections, I find and analyze the unique theologies particular to each woman yet carrying common aspects to all. Standing in-between well defined liturgical traditions one can find in what seems to be spiritual chaos sophisticated theological concepts. Taking into consideration the socio-historical background and the theological factors affecting and shaping their practices, I intend to make the otherwise ignored aspect of these women's lives known.

Eward Postma: *Dilettant, pilgrim, nar. De positie van C.W. Mönnich in cultuur en theologie, Delft: Eburon 2008.* (Dilettante, Pilgrim, Fool. The Position of C.W. Mönnich in Culture and Theology). The project was

finished in June 2008.

The theologian, cultural historian and essayist C.W. Mönnich (1915-1994) occupied a prominent place in Dutch culture in the second half of the twentieth century. He became a public figure in the 1950s and 1960s through his bestseller volume of essays *Pelgrimage. Ontmoetingen met de cultuur* (1953), his contributions to the newsmagazine *De Groene Amsterdammer* and other writings. This study describes Mönnich's cultural practice and in particular its implications for the dynamics of culture and Christianity. It demonstrates that a number of cultural fields cross paths in Mönnich's work, and that he considered neither liturgy nor theology or Christianity to be static entities. Examination of Mönnich's position in culture and theology contributes to the further understanding of the role of theologians in Dutch culture in the second half of the twentieth century. My study concentrates on Mönnich's appropriation of four different motifs, namely the dilettante, the pilgrim, the fool and the saint. Examination of literary and liturgical elements in his work illustrates how Mönnich, with his Lutheran and artistic background, gave significance to these motifs. I suggest that they serve Mönnich as 'identities': they are objectified concepts of himself as an actor, selected, developed and constructed in a process of social and cultural interaction.

Ronelle Sonnenberg: *Youth Worship: God Talk between Beat and Silence*

It is agreed that young people ask for new forms of worship that are compatible to late modern culture. Communication in an electronic age, music in an age of pop, prayer in an age of autonomy and faith in an age of secularization have got different shapes compared to earlier times. An exploration of the field of youth worship has confirmed this thesis. It was demonstrated that 'praise and worship', 'prayer', 'learning' 'sharing' and 'amusement' are relevant elements of worship for youth. The strategic aim of the project is to find tools for churches to create communities and places in which faith of adolescents will be stimulated and deepened. Local as well as translocal youth worship will be included in the research, small group worship as well as mass events. Questions to be answered in the research project are: How do adolescents participate in youth worship and how do they appropriate it? How can this theologically be evaluated? Which liturgical aspects of categorical and integral youth worship are religiously relevant for adolescents? How do respondents describe the meanings of relevant liturgical aspects in various youth worship forms (categorical and integral, local and translocal) to their faith? What is the relation of local youth worship and translocal youth worship events with regard to faith? What characteristics has faith of adolescents in youth worship?

Hans van Stralen: *Gehoor geven. Een discursieve benadering van de religieuze bekeren*, Amsterdam: Amsterdam University Press 2009. Het project werd voltooid in september 2009.

Ik ben op 21/9/2009 gepromoveerd op de discursieve benadering van religieuze bekeringsverhalen. In het verleden heeft men m.i. eenzijdig het accent gelegd op de psychologische, sociologische en vaak ook morele aspecten van de bekering. In mijn – hermeneutisch georiënteerd – onderzoek wil ik stil blijven staan bij het verhaal van de bekeerling: hoe is dat gestructureerd, welke kenmerken heeft het? Naar mijn idee is dit een goede aanvulling op het bestaande onderzoek, al is het alleen al omdat bekeringsverhalen een stevig fundament hebben: de taal. Die kunnen we uitstekend analyseren en interpreteren, misschien nog wel beter dan het gedrag van de bekeerling. Mijn verder uitgangspunt luidt dat een bekering als een taalverschuiving van de ene (religieuze) taalfamilie naar de andere geduid kan worden: bekeerlingen gaan anders spreken en die verschuiving valt talig te coderen. Mijn modellen concretiseer ik ten slotte a.d.h.v. de conversieteksten van Gabriel Marcel en Gerard Reve.

Janneke Westerink en Elsbeth Visser-Vogel:
Orthodox gelovige christen- en moslimjongeren en hun religieuze identiteitsontwikkeling

De laatste decennia is de rol van religie in het leven van mensen en de maatschappij als geheel sterk afgenomen. Toch zijn er mensen die het geloof nog steeds als bepalend zien voor de wijze waarop men in het leven staat. Zij vallen op binnen de huidige maatschappij en wekken in toenemende mate bevreemding op. Het betreft hier zowel orthodoxe christenen als praktiserende moslims.

Juist naar de jongeren in deze orthodox gelovige groepen gaat onze belangstelling uit. Waaruit blijkt hun geloof? Hoe is hun religieuze identiteitsontwikkeling verlopen? Wie hebben daar een rol in gespeeld? Hoe verhoudt hun religieuze identiteitsontwikkeling zich tot de maatschappij? Door middel van kwalitatief onderzoek hopen wij antwoorden te vinden op de gestelde vragen. Dit onderzoek is gestart in februari 2010. Elsbeth richt zich op moslimjongeren en Janneke op christenjongeren. Beide groepen worden afzonderlijk onderzocht. Aan het einde wordt een vergelijking gemaakt van de bevindingen bij beide groepen.

Harmen van Wijnen: *Faith in small groups van adolescenten*

Het onderzoeksterrein van dit onderzoek zijn de 'small groups' van adolescenten (15-19) zoals deze functioneren op diverse plaatsen en contexten in Youth Ministry. Met name de invloed van het eigene van de 'small group' op de interactie binnen de 'small group' wordt onderzocht. Het eigene van de 'small group' wordt bepaald door de achterliggende doelstelling van de 'small groups', de specifieke doelstelling voor de te onderzoeken bijeenkomst, de motivatie van de deelnemers aan de 'small group' (is het ontspanning, een gewoonte of een verplichting), de samenstelling van de doelgroep, wat er gebeurt met de participanten van de 'small group' en de wijze van begeleiding van de 'small group' en de bijbehorende leiderschapstijl. Het onderzoek heeft de volgende doelstellingen:

- Komen tot praktisch-theologische theorievorming van de (geloofs)praktijk van 'small groups' op het terrein van Youth Ministry.
 - Komen tot een praktijk-theoretisch overzicht van de interactie tussen geloof en cultuur in de onderzochte 'small groups'.
 - Bijdrage leveren aan de verdere praktisch-theologische onderbouwing van de ontwikkeling van de praktijk van Youth Ministry.
- Aanbevelingen doen aan de praktijk van Youth Ministry en aanbevelingen doen voor mogelijk verder onderzoek

 [Terug](#)